

”Hitler tog min ungdom”

– Vi trodde att vi skulle bli ihjälgasade i bussarna, berättar Hela Jofalk, en av dem som i april 1945 befriades från koncentrationslägren av Folke Bernadottes vita bussar. Fram till sin död, 2015, berättade hon om förintelsen och de fyra koncentrationsläger hon hölls fången i av nazisterna för att hon var jude. Läs hennes berättelse på kkuriren.se.

102 ÅR är den äldste överlevaren från förintelsen som finns med bland de runt 100 överlevare som porträtteras av den svenske världsfotografen Mikael Jansson i kommande utställningen ”Witnesses”, som också är ett samarbete mellan Moderna Museet och Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm. Mikael Jansson tar i dag emot årets stipendium från Micael Bindefeldts stiftelse som delas ut till projekt som berättar om förintelsen.

Belinda Jones driver Jones antikvariat på Spetebyhall och har hyllor både med Valdemar Langlets och hans hans mor Mathilda Langlets böcker. FOTO: ROGER CULMSEE

Konstverk av skor på kajen i Budapest, som minner om hur judarna sköts och kastades i floden. FOTO: BARNABAS HONECZY/TT

JANUARI Förintelsens minnesdag 27

- Den 27 januari 1945 befriades fångarna i koncentrationslägret Auschwitz-Birkenau i Polen.
- Sedan 1999 har dagen uppmärksammats i Sverige och sedan 2005 i FN.
- Auschwitz var det största av nazi-Tysklands koncentrationsläger, verksamt från 1940 till januari 1945. Till Auschwitz deporterades omkring 1,3 miljoner människor och det beräknas att 1,1 miljoner dog eller dödades i lägret. 90 procent var judar, men bland de övriga fanns polacker, romer och krigsfångar från Sovjetunionen. Även homosexuella deporterades till Auschwitz.

Nina och Valdemar Langlet.

Langlets minne

en bild på honom och ett litet barnbarn, stigbyglar från Rysslandsresan och en liten träask. Den tillverkades av den franska judinnan Clara Ullman, som räddats av Langlet och sålde askarna för att samla pengar åt paret.

–Det känns väldigt engagerande med Valdemars öde, det är roligt att hamna mitt i det här och kunna visa och berätta, säger Belinda Jones.

Men hon intresserar sig också för Mathilda Langlet, Valdemars mamma. I en bokhylla har hon samlat Mathilda Langlets böcker och kan berätta om den för sin tid moderna författarinnan.

–Hon såg till att bli myndig fast hon var gift och var tidigt ute med att vilja ha kvinnlig rösträtt. Hon ville att kvinnor skulle få arbeta i fler yrken.

I boken ”På egen hand, en bok

” Hon berättade om pilkorsarna, att det var otäckt när de strök omkring i Budapest.

för unga flickor” från 1889 skriver Mathilda Langlet till exempel ”Hvad skulle det nu göra, om hon sitter på kontoret och han sitter hemma och lär barnen läsa eller spela piano med

dem?”. Det var ovanliga tankar i slutet av 1880-talet.

Än i dag bor Langlet-ättlingar kvar i Katrineholm, åtminstone en. Katrineholmaren Ragnar Langlet berättar att Valdemar Langlet var hans farfars bror och att de träffats, men inte haft så mycket samröre ändå. Ragnar Langlet var 26 år när Valdemar Langlet gick bort.

–Den generationen höll sig lite avskild från de riktigt unga. Man satt och åt ibland och språkade artigt, men det var inga långa djupgående samtal framför brasan. Jag är yngst i syskonskaran, de kanske hade ätit sig igenom det där.

”Tant Nina”, alltså Valdemars hustru Nina Langlet, har Ragnar Langlet fler minnen av.

–Tant Nina, hon etablerade sig som en musikpersonlig-

het. Hon backade upp en gitarrist som sedermera blev ganska känd. Hon spelade själv allt möjligt och arbetade som musiklektör. Jag minns henne som väldigt hjärtlig, omtänksam och varm och en väldigt rar person.

Ragnar Langlet minns inte att hans farfars bror någonsin talade om kriget och Budapest. Däremot nämnde Nina Langlet händelserna någon gång.

–Hon berättade om pilkorsarna, att det var otäckt när de strök omkring i Budapest.

Cecilia Tuohy
cecilia.tuohy@kkuriren.se
0150-728 61

Spetebyhall. Här föddes Valdemar Langlet 1872. FOTO: ROGER CULMSEE

Pilkorsarna

■ Pilkorsarna bildades 1939 som en nazistisk och antisemitisk rörelse i Ungern och bestod av olika radikala högergrupper.

■ Rörelsens ledare, Ferenc Szálasi, utsågs den 16 oktober 1944 till premiärminister i Ungern.

De här träaskarna tillverkades och såldes på initiativ av judinnan Clara Ullman. Hon ville hjälpa paret Langlet, som hjälpt henne själv ut ur Budapest, ekonomiskt. FOTO: ROGER CULMSEE